

Τίτλος Μαθήματος	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων				
Κωδικός Μαθήματος	LL.M. 503				
Τύπος μαθήματος	Υποχρεωτικό				
Επίπεδο	Μεταπτυχιακό				
Έτος / Εξάμηνο φοίτησης	1ο Εξάμηνο				
Όνομα Διδάσκοντα	Δρ. Βασίλης Τζέμος				
ECTS	10	Διαλέξεις / εβδομάδα	3	Εργαστήρια / εβδομάδα	
Στόχοι Μαθήματος	<p>Η δημοκρατία είναι η καρδιά του (ευρωπαϊκού, διεθνούς, εθνικού) Συνταγματικού Δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα η ψυχή του. Δεν νοείται Συνταγματικό Δίκαιο χωρίς δεσμευτικό κατάλογο θεμελιωδών δικαιωμάτων. Με τη νομοκοποίηση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ από 1.12.2009 το πρωτογενές ευρωπαϊκό δίκαιο εξελίχθηκε σε γνήσιο Συνταγματικό Δίκαιο. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ είναι θετικό σημείο τομής της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. 9 χρόνια από την θέση του σε ισχύ και 18 από την αρχική διαμόρφωσή του υφίσταται πλούσια θεωρητική και νομολογιακή επεξεργασία του Χάρτη.</p> <p>Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών αποτελεί τη σημαντικότερη πολιτιστική κατάκτηση στην Ευρώπη. Από την περίοδο του διαφωτισμού, η κατοχύρωση δικαιωμάτων ακολουθεί εξελικτική πορεία λαμβάνοντας υπόψη οικονομικές, πολιτικές, αλλά και τεχνολογικές παραμέτρους, στο βαθμό που η κατοχύρωση αυτή αποτυπώνει το επίπεδο και την ποιότητα ελευθερίας που απολαμβάνουν οι πολίτες. Έτσι, σε ευρωπαϊκό επίπεδο παρατηρούνται δύο βασικά κείμενα κατοχύρωσης θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στην ενωσιακή έννομη τάξη, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ΧΘΔΕΕ) αναγνωρίστηκε με την αναθεώρηση της Λισαβόνα ως πρωτογενές δίκαιο το 2009, ενώ παλαιότερο και πλέον κλασικό κείμενο αποτελεί η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το μάθημα στοχεύει στην κατανόηση ζητημάτων προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων στον ευρωπαϊκό χώρο, της πορείας εξέλιξης της προστασίας τους στην ΕΕ, της πρακτικής εφαρμογής του Χάρτη και της διάδρασης των εννόμων τάξεων στο πλαίσιο ενός πολυεπίπεδου συνταγματισμού. Θα αναλυθούν συγκεκριμένα θεμελιώδη δικαιώματα υπό το πρίσμα της νομολογίας του ΔΕΕ και θα αναπτυχθούν πρακτικά προβλήματα στην προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων που ανέκυψαν κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Επίσης, θα αναπτυχθούν επίκαιρα ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων.</p>				
Μαθησιακά Αποτελέσματα	<p>Μαθησιακά αποτελέσματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι φοιτητές θα εξοικειωθούν με τον τρόπο κατοχύρωσης δικαιωμάτων στον ΧΘΔΕΕ και στην ΕΣΔΑ 				

	<ul style="list-style-type: none"> • Θα κατανοήσουν το ρόλο της δικαστικής λειτουργίας στη διάπλαση δικαιωμάτων • Οι φοιτητές θα εμπεδώσουν τον κεντρικό ρόλο της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των αρχών της αναλογικότητας και της ισότητας στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. • Θα εμβαθύνουν το βαθμό κατοχύρωσης συγκεκριμένων δικαιωμάτων, όπως θα αναλυθούν στις οικείες διαλέξεις. • Θα προσεγγίσουν κριτικά το ζήτημα της διάδρασης μεταξύ εννόμων τάξεων στο πεδίο της προστασίας δικαιωμάτων • Θα επικοινωνήσουν τη γνώση αυτή με διάρθρωση ορθά δομημένων επιχειρημάτων στο πεδίο της ενωσιακή προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. 		
Προαπαιτούμενα	N/A	Συναπαιτούμενα	N/A
Περιεχόμενο Μαθήματος	<p>Περιγραφή:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα ως πυρήνας και ratio του δικαίου. Φύση και λειτουργίες των θεμελιωδών δικαιωμάτων. 2. Φορείς, αποδέκτες, πεδίο προστασίας και περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων. 3. Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ μέχρι τον ΧΘΔΕΕ. Ο κομβικός ρόλος του ΔΕΚ (σήμερα ΔΕΕ). Η θέσπιση του ΧΘΔΕΕ. Περίγραμμα του ΧΘΔΕΕ. 4. Η ΕΣΔΑ ως μηχανισμός προστασίας δικαιωμάτων. Η προβληματική της προσχώρησης της ΕΕ στην ΕΣΔΑ 5. Πεδίο εφαρμογής και πλαίσιο ερμηνείας των δικαιωμάτων του Χάρτη (άρθρα 51-54). Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων στον ΧΘΔΕΕ 6. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια ως «μήτρα» των θεμελιωδών δικαιωμάτων. 7. Δικαιώματα στην ζωή και στην ακεραιότητα του προσώπου. Απαγόρευση βασανιστηρίων. Βιοηθική. 8. Η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ο νέος Κανονισμός 2016/679. 9. Ιδιωτική ζωή, γάμος και προστασία της οικογένειας 10. Προστασία κοινωνικών δικαιωμάτων στην ΕΕ 11. Ισότητα και απαγορεύσεις διακρίσεων 12. Δικαίωμα χρηστής διοίκησης και πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα. Η αρχή ne bis in idem 13. Θεμελιώδη δικαιώματα και οικονομική κρίση 14. Επίκαιρα ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων. 		
Μεθοδολογία Διδασκαλίας	Lectures/Power Point presentations Discussion – Problem solving		
Βιβλιογραφία	Προτεινόμενη βιβλιογραφία:		

1. Β. Γ. Τζέμος (Επιμ.), *Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ: Ερμηνεία κατ' άρθρο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η πλήρως επικαιροποιημένη έκδοση, 2019
2. Β. Γ. Τζέμος, Δημοκρατικό κράτος δικαίου, δυσχερή οικονομικά δεδομένα και συνταγματική ρήτρα «χρεοφρένου», ΘΠΔΔ 5/2011., σ. 496επ.
3. Β.Γ. Τζέμος, Η «ώριμη» αναλογικότητα, ΔΙΔΙΚ 2/2019, σ. 200επ.
4. Β.Γ. Τζέμος, Η ανθρωπινή αξιοπρέπεια στο Δίκαιο της ΕΕ, ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ (www.publiclawjournal.com) 1/2016, σ. 1 επ.
5. Β.Γ. Τζέμος, Γενική Θεωρία Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και Πρωτογενές Ενωσιακό Δίκαιο, ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΚΑΙΟ (www.publiclawjournal.com) 3-4/2018, σ. 211επ.
6. S. Peers, T. Hervey, J. Kenner, A. Ward (Eds.), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, Oxford - Portland: Hart Publishing, 2014
7. H. Jarass, *Charta der Grundrechte der Europäischen Union: unter Einbeziehung der vom EuGH entwickelten Grundrechte und der Grundrechtsregelungen der Verträge*³, 2016
8. Κ. Χρυσόγονος, Σ. Βλαχόπουλος, *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*, 4^η έκδοση, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2017
9. Κ. Μαργαρίτης, *Η Προστασία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην ΕΕ & η Συνθήκη της Λισαβόνας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2016
10. Τ. Ηλιουπούλου-Στράγγα, *Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων*, 2018, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη,
11. S. de Vries, U. Bernitz, S. Weatherill (Eds.), *The EU Charter of Fundamental Rights as a Binding Instrument: Five Years Old and Growing*, Oxford - Portland: Hart Publishing, 2015
12. B.G. Tzemos, *La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne: La belle au bois dormant*, blogdroiteuropeen (www.blogdroiteuropeen.com)
13. S. Morano / L. Vickers (Eds), *Fundamental Rights in the EU: A Matter for Two Courts*, 2015
14. G. Di Federico (Ed.), *The EU Charter of Fundamental Rights: From Declaration to Binding Instrument*, Dordrecht – Heidelberg – London – New York: Springer, 2010
15. www.publiclawjournal.com
16. E-Book σε www.dimosiodikaio.gr

	Εξειδικευμένη βιβλιογραφία θα προτείνεται χωριστά σε κάθε διάλεξη, όπου απαιτείται
Αξιολόγηση	<p>Οι μαθητές αξιολογούνται μέσω εργασιών που περιλαμβάνουν εργασίες για το σπίτι, συμμετοχή στην τάξη, ενδιάμεση και τελική εξέταση.</p> <p>Οι φοιτητές αξιολογούνται συνεχώς και οι γνώσεις τους ελέγχονται μέσω εξετάσεων διαφορετικής βαρύτητας, η ημερομηνία και η ώρα αξιολόγησης των οποίων καθορίζονται στην αρχή του εξαμήνου μέσω του αναλυτικού προγράμματος του μαθήματος.</p> <p>Οι μαθητές προετοιμάζονται για την τελική εξέταση, με τις επαναλήψεις της ύλης του μαθήματος, ώστε να μπορέσουν να αφομοιώσουν το περιεχόμενο εντός των συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων.</p> <p>Η τελική αξιολόγηση των μαθητών είναι διαμορφωτική και αθροιστική και συμμορφώνεται με τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα του θέματος και την ποιότητα του μαθήματος.</p> <p>Οι μαθητές αξιολογούνται με βάση τα ακόλουθα:</p> <p>Γνώση και κατανόηση - 30%</p> <p>Εις βάθος γνώση και κατανόηση των σχετικών θεμάτων ενδιαφέροντος.</p> <p>Ερευνητικές και Αναλυτικές Δεξιότητες - 40%</p> <p>Ικανότητα σε ερευνητικές μεθόδους και ικανότητα αξιολόγησης των αποτελεσμάτων. Η δυνατότητα χρήσης τους με διαφορετικούς τρόπους.</p> <p>Παρουσίαση και επικοινωνία - 30%</p> <p>Ικανότητα επεξήγησης και υπεράσπισης των λύσεων με τη δυνατότητα να μπορεί να μεταδίδει και να επεξηγεί τη γνώση που έχει επιτευχθεί προηγουμένως.</p> <p>Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι διαθέσιμα σε κάθε γραπτή εργασία, ενδιάμεση ή τελική εξέταση.</p> <p>Βαρύτητα:</p> <p>Τελική εξέταση 60 %</p> <p>Εργασίες για το σπίτι/ομαδική εργασία (Ενδιάμεση) 30 %</p> <p>Παρουσίαση εργασιών και συμμετοχή 10 %</p>
Γλώσσα	Ελληνική / Αγγλική